

ЖУРНАЛ ИССЛЕДОВАНИЙ И РАЗВИТИЯ
THE JOURNAL OF RESEARCH AND DEVELOPMENT
TADQIQOT VA TARAQQIYOT JURNALI

ISSN: 3030-3281. Volume II, Issue-5, (May) 2025
Journal homepage: <https://imfaktor.com/index.php/tjrd>

ISMAILOV Dilshod Anvarjonovich
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
“Jahon iqtisodiyoti va XIM”
kafedrasi dotsenti

KURBANOVA Aziza Begmamat qizi
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
talabasi

**ISLOMIY MOLIYA INSTRUMENTLARI (MUZORABA VA MUSHORAKA)
VA ULARNI TIJORAT BANKLARIDA QO'LLASH**

ANNOTATSIYA

Maqolada islomiy moliya instrumentlaridan biri bo'lgan muzoraba va mushoraka tushunchalari keng yoritib berilgan. Mamlakatimizdagi islom moliya bozorini xalqaro islom institutlari orqali rivojlanishi ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: islom moliya bozori, islom moliya instrumentlari: muzoraba, mushoraka, shirkat ul-mulk, shirkat ul-ahd, Xalqaro savdoni moliyalashtirish islom korporatsiyasi.

ANNOTATION

In the article, the concepts of muzoraba and musharakah, which are one of the instruments of Islamic finance, are widely explained. The Islamic financial market in our country was examined through international Islamic institutions.

Keywords: Islamic financial market, Islamic financial instruments: mushoraka, musharakah, shirkat ul-mulk, shirkat ul-ahd, International Trade Financing Islamic Corporation.

KIRISH (INTRODUCTION)

Islom moliyasi islom diniy qonun qoidasiga (shariatga) asoslangan moliyaviy tizim bo'lishiga qaramay, musulmon va musulmon bo'lmagan davlatlarda so'ngi yillarda jadal rivojlanmoqda, buning sababi esa, islom moliyasining iqtisodiyotning tebranishlariga nisbatan yaxshi bardoshlik ekanligidir. Shuni aytish joizki, mamlakatimizda islom moliyasini iqtisodiyotimizga olib kirish 2004-yilda, Islom taraqqiyot bankiga a'zolikdan boshlangan. Ammo, so'ngi 20 yil ichida islom moliyasini rivojlantirish uchun aniq chora tadbirlar bo'lmagan. Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyev 2020-yilda Oliy Majlisga qilgan murojaatnomasida islom moliyasini O'zbekistonga olib kirish vaqti kelgani va bu uchun shart-sharoitlar yaratilishini ta'kidlad [1].

So'nggi 2 yil ichida qator islom moliya instrumentlari va islom darchalari ochilganligi, islom moliyasini kirib kelishi boshlanayotganidan darak beradi. Biroq, islom moliyasi jahonda keng qo'llanilayotganiga qaramay, mamlakatimiz aholisida islom moliya tizimi, islom moliya instrumentlari va ularni qo'llash haqida to'laqonlik ma'lumot mavjud emas. Maqola islom moliya instrumentlari, ularni qo'llash orqali mamlakatimiz iqtisodiyotini yanada barqarorlashtirish haqida.

MAVZUGA OID ADABIYOTLARNING TAHLILI (LITERATURE REVIEW)

Musharaka shartnomasiga olimlar tomonidan quyidagicha ta'rif berilgan:

Muxammad Taqi Usmani. Biznes va savdo talqinida ushbu atama qo‘shma korxonalar (oddiy sherikchilik)ni anglatadi, bunda barcha sheriklar umumiy ishdagi foyda yoki zararni taqsimlaydilar, ushbu so‘zning mazmuni islom fikrida ishlatiladigan “shirkat” atamasidan kengroqdir. Musharaka atamasi “shirkat”ning hususiy shakli – “shirkat ul-amval” bilan cheklangan, unda ikki yoki undan ortiq shaxslar o‘z kapitalini qo‘shma tijoriy korxonaga investitsiya qiladilar. Ba‘zan u “shirkat ul-amal”ni ham o‘z ichiga oladi, unda sherikchilik xizmat ko‘rsatish sohasida amalga oshiriladi.

M. Al-Jarhi, M. Iqbal. Bank va mijozning qo‘shma loyihasi bo‘lib, u bank va mijoz o‘rtasida sherikchilik to‘g‘risida kelishuv imzolashini ko‘zda tutadi va unga muvofiq tomonlar loyihani birgalikda moliyalashtiradilar. Foyda va zararlar tomonlarning loyihani moliyalashtirishdagi ishtirokiga mutanosib mijoz va bank o‘rtasida taqsimlanadi.

I. Varde. Qo‘shma korxonalar (oddiy sherikchilik) to‘g‘risidagi kelishuvda bank mijoz bilan sherikchilikka kirishadi, bunda ularning har ikkisi ustav kapitalida ishtirok etadilar va ba‘zan loyiha yoki bitimni boshqaradilar.

R. Vohidov. Kapitalda ikki tomon ishtirok etadigan tadbirkor va moliyaviy ishtirokchining sherikchiligi. Foyda tomonlarning kelishuvi bo‘yicha, zararlar esa kapitaldagi ishtirokka mutanosib taqsimlanishi mumkin.

TADQIQOT METODIKASI (RESEARCH METHODOLOGY)

Ushbu maqolada, an‘anaviy tadqiqot usullaridan, ya‘ni kuzatuv, taqqoslama usullaridan foydalanilgan. Shu bilan birga, tasviriy statistika yordamida tahlil ishlari olib borilgan va tegishli xulosalari berilgan

TAHLIL VA NATIJALAR (ANALYSIS AND RESULTS)

“Islom moliyasi” atamasi yaqin-yaqindan ishlatilina boshlaganga qaramay, VII asr boshlarida islom dini kirib kelishi bilan paydo bo‘lgan. Islom moliyasi islom dinidagi qonun qoidalarga asoslanganligi sababdan, uni yangi yo‘nalish deb qarash biroz noto‘g‘ri hisoblanadi. Chunki, 14 asrdan beri mavjud bo‘lgan din va unga e‘tiqod qiluvchilar, ya‘ni, musulmonlar islom moliyasi atamasini ishlatmasa ham, o‘z dinlari chegarasida oldi-sotdi, tijorat, qarz yoki meros kabi iqtisodiy munosabatlarda ishtirok etgan. Islom moliyasi negizida islom dini bo‘lganligi uchun uning talabgorlari ko‘pincha musulmonlar hisoblanadi. Afsuski, 95% aholisi musulmon va islom moliyasiga bo‘lgan talab juda yuqori bo‘lishiga qaramay, mamlakatimizda islom moliyasi shu yaqin yillarga qadar yaxshi rivojlanmagan. 2020-yil O‘zbekiston Respublikasi prezidenti Oliy Majlisga murojaatnomasida islom moliyasini rivojlantirishga urg‘u bergan. Amalga oshirilishi lozim bo‘lgan ishlarning beshinchisi, “Makroiqtisodiy barqarorlik-iqtisodiy islohotlarning mustahkam poydevori” bo‘lib unda quyidagi jumlar keltirilgan: “Shuningdek, mamlakatimizda islom moliyaviy xizmatlarini joriy etish bo‘yicha huquqiy bazani yaratish vaqti-soati keldi. Bunga Islom taraqqiyot banki va boshqa xalqaro moliya tashkilotlari ekspertlari jalb etilad” [1].

“Islom olami ulkan iqtisodiy, investision salohiyat, energetika resurslariga ega. Ulardan to‘g‘ri foydalanish, Islom hamkorlik tashkilotiga a‘zo davlatlarning xalqaro savdo-iqtisodiy, moliyaviy, investision hamkorligini kengaytirish, mamlakatlarimizni birlashtiradigan transport yo‘llarini tashkil etish yuksak iqtisodiy taraqqiyot ko‘rsatkichlariga erishish imkonini beradi va bu pirovard natijada boshqa barcha sohalarning rivojlanishida asos bo‘lib xizmat qiladi”.

Mamlakatimiz amalda islom moliya tashkilotlari bilan aloqlarni mustahkamlayotganligini quyidagi ma‘lumotlar orqali bilishimiz mumkin. 2022-yil 3,4-noyabr kunlari Samarqand shahrida “O‘zbekiston iqtisodiy forumi” ikkinchi bora o‘tkazildi. Unda ko‘plab xorijiy va mahalliy investorlar, xalqaro tashkilotlar, xalqaro ekspertlar ishtirok etgan bo‘lib Islom taraqqiyot banki ham bir necha mahalliy banklar va Moliya vazirligi bilan shartnomalar imzolandi:

• ATB “Qishloq qurilish bank” va “Xalqaro savdoni moliyalashtirish islom korporatsiyasi” (ITFC) bilan savdoni moliyalashtirish bo‘yicha 10 mln. AQSH dollari miqdoridagi kelishuvlar imzolandi [8].

• “Mikrokreditbank” ATB va “Xususiy sektorni rivojlantirish bo‘yicha islom korporatsiyasi” (ITFC) o‘rtasida 30 mln. dollarlik hamkorlik kelishuvi imzolandi Mazkur kelishuv islomiy moliyalashtirish tamoyillari asosida kichik biznesni qo‘llab-quvvatlash xususiy sektorni moliyalashtirishni ko‘zda tutadi [9].

• “Turonbank” ATB o‘zining ishonchli va strategik hamkori Xususiy sektorni rivojlantirish bo‘yicha Islom Korporatsiyasi va Savdoni Moliyalashtirish Xalqaro Islom Korporatsiyasi bilan umumiy hisobda 35 mln. AQSh dollariga teng o‘zaro kelishuv bitimini imzoladi [10].

Bu kichik va o‘rta biznesni rivojlantirish hamda savdoni moliyalashtirish kabi liniyalarni jalb etish imkoniyatini yaratishi bilan ahamiyatlidir. Shuni aytib o‘tish lozimki, Turonbank korporativ mijozlarini moliyaviy qo‘llab - quvvatlash maqsadida 2019 yildan buyon Xalqaro Islom savdo-moliya korporatsiyasi (ITFC) va Xususiy sektorni rivojlantirish Islom korporatsiyasi (ICD) bilan o‘zaro manfaatli munosabatlarni yo‘lga qo‘ygan. Mazkur ikki xorijiy kredit liniyasidan hozirga qadar 26 mln. AQSh dollari miqdorida mablag‘lar jalb etilib, 20 dan ziyod yangi quvvatlar ishga tushirildi va yuzlab yangi ish o‘rinlarining tashkil etilishiga erishildi. Umumiy hisobda, Islom Taraqqiyot Banki guruhi tarkibiga kiruvchi ikki korporatsiya (ICD va ITFC) O‘zbekiston hukumati bilan 100 mln. AQSh dollari qiymatida, mahalliy banklar bilan esa 120 mln. AQSh dollari miqdoridagi kelishuvga erishdi.

Savdo-sanoat palatasining BMT bilan o‘tkazgan tadqiqoti natijalari shuni ko‘rsatdiki, so‘rovda qatnashgan biznes vakillarining 38 foizi va jismoniy shaxslarning 56 foizi an’anaviy banklardan diniy e‘tiqodlari sababli kredit olishmaydi. Shu tariqa, Islom qoidalariga rioya qiladigan moliya tashkilotlariga talab paydo bo‘lmoqda. Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligining baholashiga ko‘ra, Islom moliyasini joriy etish budjetga qo‘shimcha 100 mln dollar foyda keltiradi. Shu bilan bir qatorda, ITB (Islom Taraqqiyot banki) mamlakat iqtisodiyotiga faol ravishda sarmoya kiritib bormoqda. Bundan shuni tushunsak bo‘ladiki, kelgusida banklar o‘z faoliyatiga islom moliya instrumentlarini ham joylashtiradi.

Islom moliya instrumentlari o‘zi nima? Ularni qo‘llash aholiga qanchalik manfaat beradi? Islom moliya instrumentlari- shariat ruxsat etgan ne‘matlar orqali bozorda oldi-sotdi va qarz munosabatlarini o‘rnatish uchun qo‘llaniladigan vositalar. Islom moliya instrumentlarini esa ko‘plab olim va tadqiqotchilar turlicha ta’riflagan. Masalan, chet ellik olimlar Greys va Iqbol islomiy moliya vositalarini: bitimni amalga oshirish bilan bog‘liq bo‘lgan tranzaksion bitimlar va bank moliyaviy vositachi sifatida ishtirok etadigan bitimlarga ajratadilar. R.I.Bekkin islomiy moliyaviy mahsulotlarning quyidagi tasnifini keltiradi: - foyda va zararlarni taqsimlash mexanizmiga asoslangan vositalar yoki moliyalashtirishning investitsiyaviy vositalari: muzoraba, mushoraka; - qarz bilan bog‘liq moliyalashtirishga asoslangan vositalar: murobaha, salam, shuningdek, istisno‘ va ijara. Demak, islom moliya instrumentlari ichida keng ko‘p qo‘llaniladigan bitim, shartnoma, qarz munosabatlari haqida quyida batafsil tushunchalar keltiriladi.

Muzoraba. Ibn Abbos (roziyallohu anhu)dan rivoyat qilinadi: “Kattamiz Abbos ibn Abdulmuttalib mollarini muzorabaga berganlarida, sheriklariga dengizda yurmaslik, vodiya qo‘nmaslik va unga tirik jigarlik hayvon sotib olmaslikni va agar shunday qilsa javobgar bo‘lishini shart qildilar [2].

Uning sharti haqida Rasululloh (sollallohu alayhi vasallam)ga yetib borganda unga ijozat berdilar”. Bayhaqiy va Tobaroniylar rivoyati. Islom moliya instrumenti sifatida esa, muzoraba - foyda olish maqsadida ikki tomon rab al-mol (mablag‘ beruvchi) va muzorib (bilim va tajribalarini ishlatuvchi) o‘rtasida tuziladigan sherikchilik shartnomasi hisoblanadi. Bunda, muzorib bilim va tajribalariga tayanib, loyiha tuzadi va mablag‘ beruvchi (bank, investor) muzoribga ishonib pul beradi. Muzoraba shartnomasida rab al-mol garov talab qilmaydi. Ammo, o‘rtadagi zarar va xatar faqat mablag‘ beruvchining zimmasiga o‘tadi, foyda esa shartnomaga asosan taqsimlanadi. Rossiyalik iqtisodiy fanlar doktori R.I.Bekkin muzorabaga quyidagicha ta’rif beradi [3].

Muzoraba - Moliyaviy ishtirokchi va tadbirkorning sherikchiligi hisoblanib, bank kapital beradigan tomon sifatida, qarzdor esa - ushbu kapitalni boshqaruvchi tadbirkor sifatida ishtirok etadi. Loyihadan kelgan foyda bank va ishonchli boshqaruvchi bo'lgan tadbirkor o'rtasida kelishuv bo'yicha taqsimlanadi. Yuzaga kelishi mumkin bo'lgan zarar va xatar bank zimmasida bo'ladi.

Muzoraba ikki xil bo'ladi: mutlaq va cheklangan. Mutlaq: Bir shaxs molini boshqaga hech qanday cheklovlarisiz berishi. Yoki ishni, joyni, vaqtni, ish sifatini va muomala qilinadigan kishini muayyanlashtirmasdan molni muzorabaga berish. Cheklangan: Shaxs molini boshqaga muayyan shaharda yoki ma'lum tovarda yoki ma'lum vaqtda va yoxud faqatgina bir kishi bilan muomala qilish sharti bilan muzobaga berishidir. Muzoraba shartnomasi tuzilganda foyda oldindan mutlaq qiymatlarda, valyuta ko'rinishida yoki aniq qilib belgilanmagan bo'lishi kerak. Bundan tashqari, agar loyiha muzoribga bog'liq bo'lmagan holda yoki fors- major holatlariga duch kelsa, zarar faqat mablag' beruvchi zimmasiga tushadi.

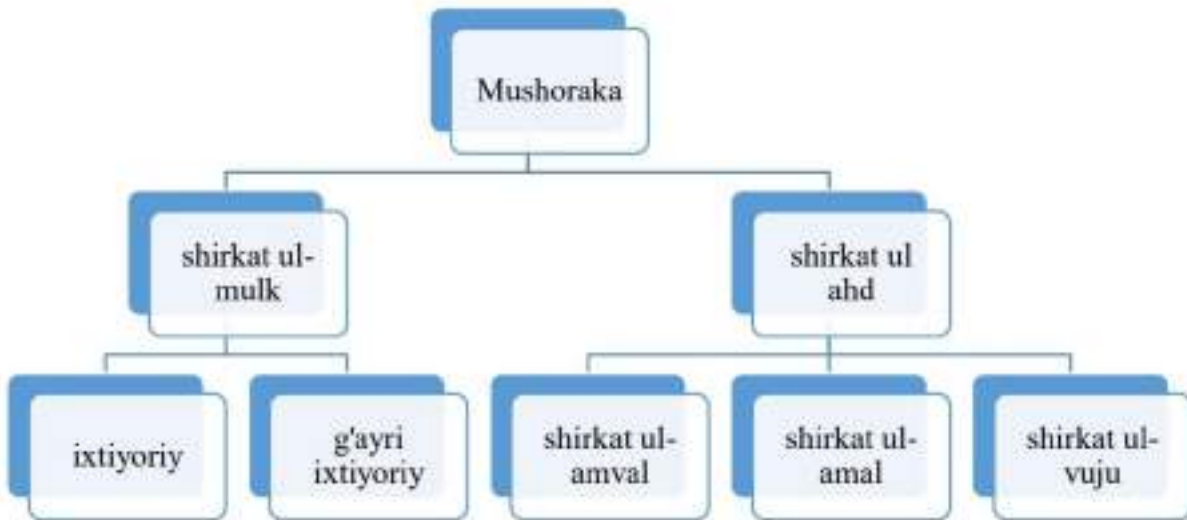
Ammo, muzoribga bog'liq bo'lgan holatlarda xatar oshsa yoki zarar bo'lsa, yo'qotilgan mablag' muzorib bo'yniga tushadi. Shartnomani tuzish muddati ixtiyoriy hisoblansa ham, aksariyat hollarda qisqa va o'rta muddatli loyihalar moliyalashtiriladi. Musharaka bitmida mablag' beruvchi garov talab qilmaganligi bois, risklilik darajasi yuqori hisoblanadi. Shuning uchun muzoraba shartnomasi keng tarqalmagan va ko'p qo'llanilmaydi. Mamlakatimizda "Iman Invest" islom moliya muassasasi 2018-yildan beri shariat qonun qoidalariga asosan o'z faoliyatini yurgizadi. Hozirda ko'plab islom moliya instrumentlari mavjud bo'lib, "Muzoraba-nasiya savdo investitsiya strategiyasi" mavjud. Bunda har bir investor boshlang'ich investitsiya (kamida 1 mln so'm-ko'pi chegaralanmagan) kirgizadi.

Har oyda kutilayotgan foyda 2% hisoblanadi va yiliga tahminan 27-30% foyda kutiladi. Invesrtor o'z kiritgan investitsiyasiga qo'shimcha investitsiya kirgizish huquqiga ega bo'lib, eng kamida 100 000 so'm kirgiza oladi. Bundan tashqari, investor o'z investitsiyasini reinvestitsiya qilish muddati 3 oydir va investitsiya muddati chegaralanmagan. Qancha mablag' kiritrsa, qancha foyda olishini taqriban ko'rssata oladigan dastur mavjud bo'lib hozirgacha 3400 ta mijoz bilan turli shartnomalar orqali ishlaydi.

Mushoraka. "Mushoraka" atamasi "shirkat" o'zagidan olingan. "Shirkat" atamasi islom huquqshunosligida keng qo'llaniladi va uning ma'nosi ham "mushoraka"ga qaraganda kengroq. Mushoraka - bir va undan ortiq tomonlar foyda olish maqsadida birlashishi. Bunda foyda va zarar tomonlar kelishuviga qarab, ulush qo'shilganligiga qarab yoki shartnomada teng taqsimlanganligiga qarab bo'linadi. Mushoraka - ikki yoki undan ortiq tomonlar o'rtasida sheriklik shartnomasi bo'lib, unda barcha sheriklar qo'shma korxonaga uchun kapital beradi, foydani oldindan kelishilgan shartlarda taqsimlaydi va zarar kapitalga qo'shgan hissasiga mutanosibdir. Mushoraka sherikchiligi 2 asosiy turga bo'linadi. 1-rasm orqali uni ko'rsa bo'ladi. Rasmda berilgan ma'lumotlarni quyida har biriga to'xtalsak. Mushoraka shrtnomasining turlari ikki xil:

1. Shirkat ul-mulk. Ikki yoki undan ortiq shaxslarning ma'lum bir mulkka nisbatan birgalikdagi egaligiga aytiladi. Bunday shirkat tomonlarning xohishi bilan, masalan muayan bir mulkni birgalikda sotib olish orqali paydo bo'lishi mumkin. Bunda sotib olingan mulkka nisbatan tomonlarning birgalikdagi munosabati Shirkat ul-Mulk deyiladi. Mushoraka tomonlar o'rtasida o'zara kelishuv asosida tuzilsa ixtiyoriy mushoraka bo'ladi.

Agarda biron bir shaxsga biron bir xohishsiz ishtirok etsa g'ayri ixtiyoriy mushoraka bo'ladi. Maslan, mushoraka bitimi qatnashchisi vafot etsa, o'z-o'zidan uning ulushi me'rosxo'rariga beriladi. Me'rosxo'rlar g'ayri ixtiyoiy mushoraka ishtirokchisi bo'ladi. Ushbu turdagi sheriklik odatda meros, vasiyatnomalar yoki ikki yoki undan ortiq shaxslar umumiy mulkka egalik qilish uchun kelgan boshqa vaziyatlarda yaratiladi. Egalik har bir "shirik" ga asosiy mulk yoki aktivning daromadidan ulush olish huquqini beradi.

1-rasm. Mushoraka shartnomasining tasniflanishi¹

Shirkat ul- ahd. Mushorakaning ikkinchi bir turi bo‘lib, ikki va undan ortiq tomonlar shartnoma asosida sherikchilik qilishi tushuniladi. Shirkat ul-ahd o‘z navbatida 3 turga bo‘linadi:

1) Shirkat ul-amval. Tomonlar foyda olish maqsadida tijorat korxonalariga investitsiya kiritadi va shu orqali sheriklarga aylanishadi. Shirkat ul-amvalni o‘z navbatida yana 2 turga bo‘lamiz:

a) Shirkat ul-inon. Tomonlar ma‘mum bir korxonaga investitsiya kirgizadi. Har bir investorning kapitalga qo‘shgan hissasiga qarab (kam yoki ko‘p) yoki shartnoma boshidagi kelishuvga qarab foyda va zarar taqsimlanadi.

b) Shirkat ul-muvofada. Tomonlar teng miqdordaa ulush kiritadi vat eng miqdorda foyda va zararni bo‘ladi. Masalan, 50% dan ikki kishi yoki 25% dan to‘rt kishi biron- bir korxonani ochish uchun teng miqdorda ulush qo‘shadi.

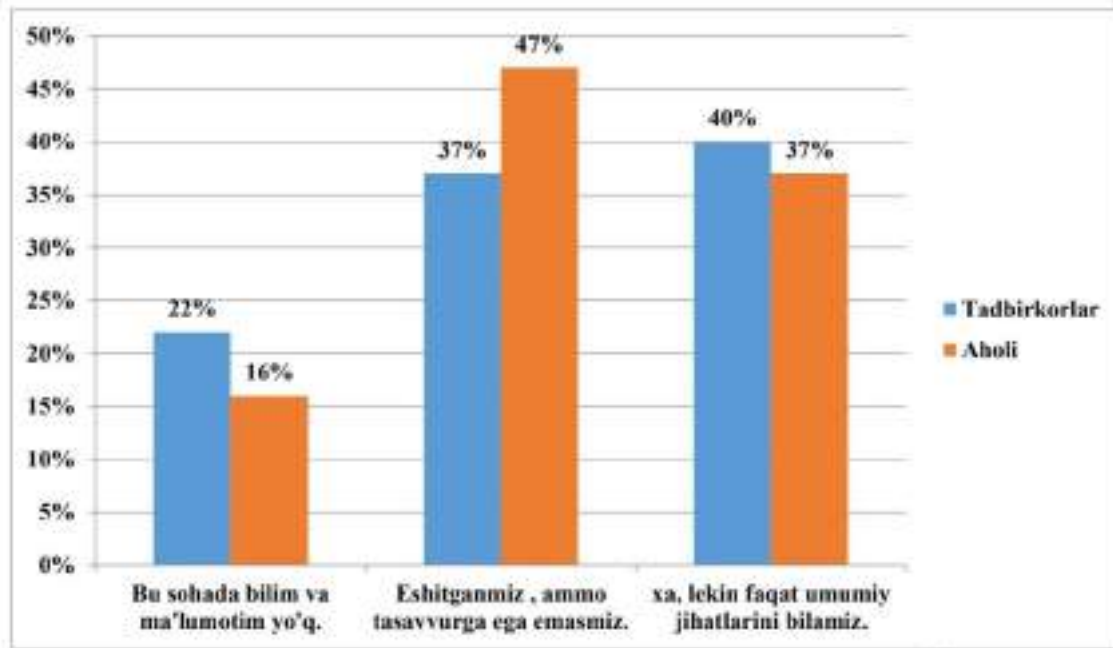
2) Shirkat ul-amal. Ikki va undan ortiq tomonlar xizmat ko‘rsatish maqsadida birlashadi va shartnomada belgilangan tartibda foydadan ulush oladi.

3) Shirkat ul-vujuh. Tomonlar birlashib investitsiya qilmaydi, aksincha, bir biriga ishonch orqali tovar sotiladi. Masalan, savdogar ulgurchi narxga tekinga , kelishuv asosida tovar oladi, chakana narxda sotadi. Qolgan foyda ikki savdogar (ulgurchi narxga tekinga bergan va chakana narxga sotgan) o‘rtasida shartnomaga muvofiq bo‘linadi. Mushoraka shartnomalari kompaniyaning aylanma mablag‘larini to‘ldirish uchun yoki qo‘shma investitsion faoliyatga, masalan, ko‘chmas mulkka yoki qishloq xo‘jaligiga quyilmalar kiritish uchun ishlatilishi mumkin. Odatda, shartnomalarning mazkur shakli uzoq muddatli investitsion loyihalarni moliyalashtirish uchun qo‘llanadi. Bunday mahsulotning afzalligi shundaki, u egiluvchan (moslashuvchan) kelishuvlarni tuzish imkonini beradi, bunda foydani taqsimlashdagi ulush va boshqaruv shakli singari sherikchilikning xususiyatlari tomonlar tarafidan avvaldan kelishilishi mumkin, mushoraka amalda bank tomonidan investitsion loyihalarga portfelli investitsiyalarni amalga oshirishni o‘zida ifodalaydi [4].

Islom moliya instrumentlari ichida yuqorida ikkitasinigina o‘rganib chiqdik. Ammo mamlakatimizda aynan islom moliyasi haqidagi tushuncha qay darajaligini quyidagi 2-rasm orqali ko‘rsak bo‘ladi. ²

¹ Ma‘lumotlar asosida mualliflar tomonidan tuzilgan.

² Ma‘lumotlar asosida mualliflar tomonidan tuzilgan.

2-rasm. Islom moliyasi haqida ma'lumotlar va bilimlar

Rasmdan shuni tushunsak bo'ladiki, aholining asosiy qismi musulmon bo'lishiga qaramay, islom moliyasi haqida nafaqat aholi, balki tadbirkorlarda ham to'laonlik tushuncha va ma'lumotlar yetarli emas. Aynan aholi savodhonlik darajasi ham islom moliyasini mamlakatga kirishini sekinlashtirishi mumkin. Bundan tashqari, qariyb 50% ga yaqin aholi islom moliyasi haqida eshitgan, ammo un haqida to'liq tushuncha va tasavvurga ega emas. O'z navbatida, O'zbekistonda islom moliyasi bo'yicha kadrlar kamligini aynan shu orqali bilsak bo'ladi. Qo'shimcha qilib aytsak, tadbirkorlarning 40% islom moliyasi haqida faqatgina umumiy jihatlarni biladi.

Demak, tadbirkorlar islom moliyasiga qiziqishi bor, islom moliya instrumentlari yoki islom banklari yaxshi rivojlana boshlasa, mamlakat ichki investitsiyasi oshishiga turtki bo'lishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR (CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS)

Jadal rivojlanayotganligiga qaramay, islom moliyasi hali yangi soha kabi ko'riladi. Musulmon aholisi ko'p bo'lgan mamlakatlarda (O'zbekiston, Saudi Arabiston, Indoneziya va boshqalar) islom moliya instrumentlarini qo'llash bir necha afzalliklarga ega. Quyida islom moliya instrumentlarining avfzalliklari keltirilgan:

- aholida bo'sh turgan pul mablag'larini jalb qiladi. Islom diniga e'tiqod qiluvchi insonlar Qur'on va sunnatda belgilangan cheklolarga amal qiladi. Shuning uchun, ananaviy banklardagi kreditlarda, shubhali bo'lganligi uchun musulmonlar e'tiqodiga zid keladi. Mana shu vaziyatda ananaviy banklarga alternativ sifatida islom banklari chiqadi va musulmon aholining bo'sh pul mablag'larini aylantiradi.

- islom moliyasini rivojlantirish yangi moliya muassasalarini ochilishiga sabab bo'ladi. Bu orqali esa, o'z-o'zidan yangi ish o'rinlari paydo bo'ladi. Aholi ishsizlik darajasini ma'lum bir darajada tushushiga yordam beradi.

- xorijiy investorlarni jalb qiladi. Islom moliyasi eng yaxshi rivojlangan mamlakatlar Saudi Arabiston, Eron, Malayziya hisoblanib, aholining ko'p qatlami musulmonlar. Islom moliya bozori va uning me'yoriy hujjatlari rivojlansa, mamlakatimizning investitsion jozibadorligi oshadi va xorijiy investorlar o'z investitsiyasi bilan kela boshlaydi.

Xulosa o'rnida, islom moliya instrumentlari orqali islom moliya bozorini rivojlantira olsak, iqtisodiyotimiz barqarorligi oshadi. Chunki, 2008-yil butun jahon iqtisodiy inqirozida eng stabil moliya tarmog'i aynan islom moliyasi bo'lgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi prezidentining 2020-yildagi Oliy Majlisga Murojaatnomasi.
2. Baydaulet E.A. Islom moliya asoslari. T.: “O‘zbekiston”, 2019.
3. Bekkin R.I. Islom va iqtisodiy modeli va zamon. Toshkent: «O‘zbekiston» NMIU, 2019
4. Траченко, М. Б., & Форго, А. Т. (2016). Исламские инструменты финансирования малых и средних предприятий: проблемы и перспективы. Государственное управление. Электронный вестник, 287-306.
5. Allayarov, S. (2018). Theoretical Study of Optimal Fiscal and Monetary Policies for Stimulating Economic Growth. Research Journal of Finance and Accounting, 9(8), 206-212.
6. Xidirov, N. G. I., & Qarshiyeva, M. A. Q. (2022). Islomiy bank xizmatlarini joriy etish orqali tijorat banklarini aholiga xizmat ko‘rsatish sifatini oshirish masalalari. Science and Education, 3(11), 1067-1074
7. Moxira Baxtiyorovna, Pulatova Muhammadqodir Mehmonaliyev "Science and Education" Scientific Journal. Islom moliyasi va uning rivojlanish evolyutsiyasi.
8. <https://qishloqqurilishbank.uz/ru/news/880>
9. Foydali ma'lumotlar - ATB “Mikrokreditbank” (mkbank.uz)
10. <https://turonbank.uz>